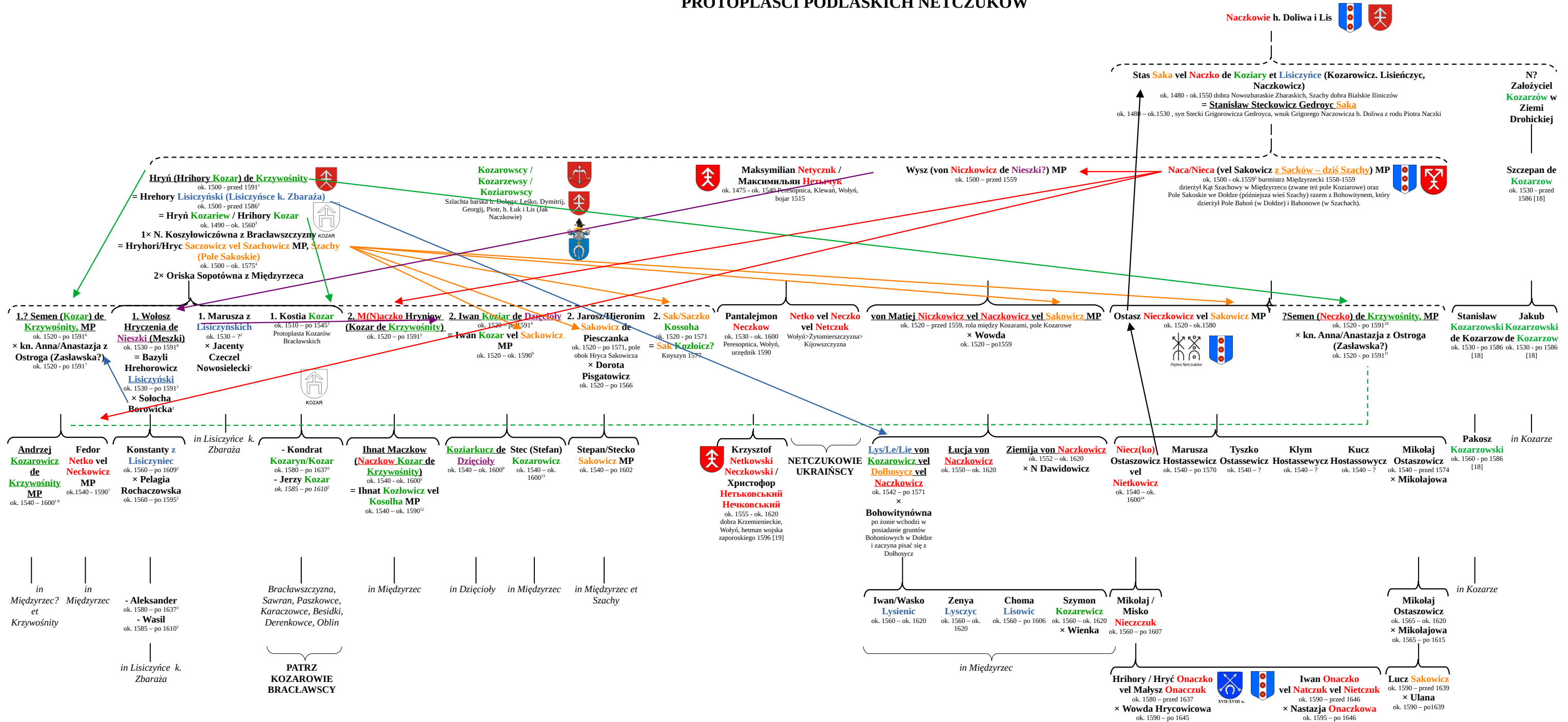
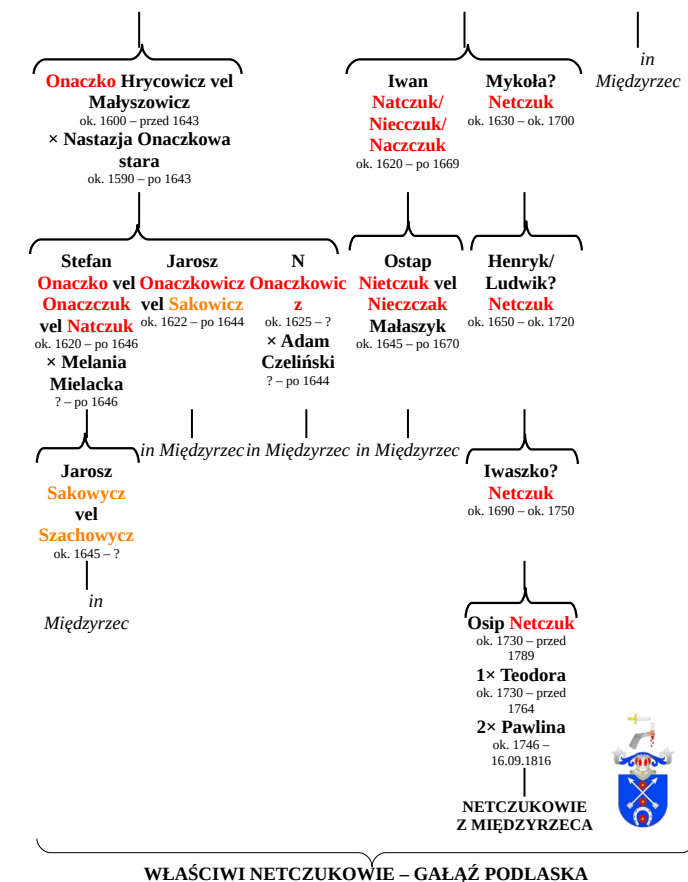

PROTOPLAŚCI PODLASKICH NETCZUKÓW

- Hryń, Naczko, Ihnat – 1591 Rejestr dóbr woźnickich, w Krzywońcach na pół włóki bojarskiej „tamże Ichnat Maczkow [Ignacy Maćków, Maćków nie jest właściwym patronimikiem dla Rusinów, dlatego należy domniemywać że chodziło o Ichnata Naczkowa] z Maczkim Chryniowem [Maćko Hryniów, raczej Naczko Hryniów, tzn. syn Hrynia, czyli Hrhiorego] z pół włóki nie dają nic, wedle powinności i inszych, ani robią, tylko złotych polskich osiem dają”.
- Hrehory Lisicyński - ojciec Bazylego Lisicyńskiego, który posiada Lisicyńce obok Kozar niedaleko Zbaraża. Bazyl Lisicyński tożsamy jest z ww. Wołoszem z Nieszów, Mieszka i gospodarzy na zbarchyźnie w rodowych dobrach swego ojca Hrehorego razem z siostrą Maruszą czyli Marianną, Bazyl Hrehorowicz Lisicyński, pisarz ostrogski, wziął 1582 r. w zastaw za 50 kóp groszy Czerniechów [kolo Tamopola lub Zbaraża] od Czaplica (Op. Luc. 2060 f. 12), umarł przed 1586 r. A. Boniecki, Herbarz Polski, t. 14, str. 354, Lisicyński, Czeczeliowie h. Jelita t. 3, str. 347. Bazyl żonaty z Solochą Borowicką, jej zabezpieczył książę Konstanty Ostrogski 900 kóp groszy, na Lisicyńcach i Szaternikach [k. Ostroga], we włóci ostrogskiej. Jacenty Czeczeli Nowosielecki, procesuje Prusinowskiego 1635 r. o wyrobienie sobie kaduka na skonfiskowane jego dobra i zrządzenie mu strat na 6,000 flor. (Wol. VI A f. 605). Jacenty, żonaty z Maryanną Lisicyńską (Bracł. XIV f. 911.), Boniecki, jw. Jacek Czeczeli Nowosielecki h. Jelita z Nowosielce we włóci Ostrogskich lub z Nowego Siola [kolo Kozar i Lisicyńce], mąż Maruszy [Nowosieleccy pochodzili z Braclawszczyzny tak, jak gałąź Kozarów (Sawrań). Kozarów braclawskich Rulikowski uznał za ród kniazowski, czemu z kolei zaprzeczali Wolf i inni co przypominamy również w tym miejscu.]. Relacja między Bazylim Hrehorowiczem Lisicyńskim z Lisicyńcem i jego żoną Solochą z ks. Konstantym Ostrogskim [Boniecki jw.] uzasadnia związek między Semenem de Krzywońcy [=Kozarem, czyli synem Hryhorego/Hrynia Kozara de Krzywońcy], notowanym w Krzywońcach w 1591 r., który byłby bratem Bazylego Hrehorowicza, ww. przez Bonieckiego, oraz jego żoną - kniażynią Anną Anastazją z Ostroga (Zaslawską lub Ostrogską), o której relację przekazano w tzw. Tece Pleszczyńskiego „O osiadłych rodzinach mieszczańskich w Międzyrzeczu”. Syn Bazylego Konstanty z Lisicyńcem (ok. 1560 – po 1609), procesował 1608 r. Rubeckiego w Łucku, Boniecki jw. Pelagia, żona Konstantego, córka Jarosza Hutora Rochaczowskiego w r. 1595, Boniecki, jw. Dzieci Konstantego i Pelagii: Aleksander(ok. 1580 – po 1637) wzmiankowany w 1637 r., Wasil 1610 r. [Tekla W. Rulikows.]. Nie bez przyczyny Lis von Naczkowicz (alias Dolhoszcz, Kozarowicz) z boczeńnej gałęzi Kozarów – Sakowiczów - Naczkowiczów z Krzywońców i Międzyrzecza przyjmują z dziećmi przydomki: Lyszcz, Lysienic, Lisowic oraz imię Lies, Lie, Lys. Obok Lisicyńce jest więc Koziary, od której najprawdopodobniej weszły ww. Kozarowicze / Kozarowicze wywodzący się z Naczków, wzięli nazwisko razem z Lisem na Podlasiu. Sakowicz to nazwa odmienna, którą nazwano ich część z dawnych dóbr białskich Ilinców – Szachy (Saki), Pole Sakoskie, Szachowy Kąt. Bazyl/Wasyl (w 1582 r.) był zapewne tożsamy z Wołoszem Hryczenia w Nieszkach (Mieszach) włóci woźnickiej (w 1591 r.), którego ojciec Hrhiory/Hryc nie żył już w 1591 r. Hrhiory mógł żyć nie w Krzywońcach a w Lisicyńcach i Koziarach włóci zbarchyńskiej. Wszyscy żyjący w 1591 r. Kozarowie / Naczkowicze w Krzywońcach mają list – gramotę zwalniającą z posług na włókach bojarских w Krzywońcach, płacili tylko czynsz za dzierżawę [Inwentarz Dóbr Woźnickich]. List ten wystawił musiał Ostrogscy, Ilincowie albo Zbarascy. Ponadto dokładna analiza stanu posiadania Zbaraskich wokół Zbaraża dowodzi, że pas wsi: Szylb, Lisicyńce, Szelpaki, Nowe Siolo i Koziary nie należały ani do książąt Zbaraskich ani do Ostrogskich. Były to wście prywatne szlachty litewsko-ruskiej. Zatem nasi przodkowie, którzy wzięli przydomek Kozar/Kozarowicz od Kozarów oraz Lyszcz od Lisicyńce nie byli poddanyymi książąt Zbaraskich. Nie bez znaczenia jest też relacja łącząca Lisicyńskich z ks. Konstantym Ostrogskim, który lokuje aż 900 kóp groszy zonie Bazylego Hrehorowicza Lisicyńskiego (zapewne Kozarowicza - Sakowicza) na Lisicyńcach i Szaternikach w dawnej włóci Zbaraskich a potem Ostrogskich. Dowodzi to, że żona Semena Hrehorowicza z Krzywońców, a zatem rodzonoego brata Bazylego Hrehorowicza Lisicyńskiego mogła rzeczywiście być księżniczką Anną Anastazją z Ostroga, pytanie czy Ostrogską czy Anastazją Zaslawską?
- Hryń Kozar z Krzywońców (ur. ok. 1500 zmarł przed w 1591 r.), ojciec Kozarów krzywońskich (Semena, Naczki, Wołosza, Iwana, Hieronima), tożsamy jest z międzyrzeckim Hrhiorym/Hrycem Sachowiczem żonatym w Międzyrzeczu powtórnym w latach 1558-1575 z Oriską Sopotówną, ojcem międzyrzeckich Kozarów - Sakowiczów (Semena, Iwana, Jarosza/Hieronima i Saka). Na Podlasiu nie zostaje potomstwo Wołosza Hryczenia z Nieszek, ma on tam tylko nominalnie grunty. Powyżsi Hryń i Hrhiory są tożsami z Hrehorym, ojcem Bazylego Lisicyńskiego, który posiada Lisicyńce obok Kozar niedaleko Zbaraża. Bazyl Lisicyński tożsamy jest z ww. Wołoszem z Nieszów, Mieszka i gospodarzy na zbarchyźnie w rodowych dobrach swego ojca Hrehorego razem z siostrą Maruszą czyli Marianną, Co więcej tożsamy jest z powyższymi także Hryń Kozariew (ok. 1480 - ok. 1450) protoplasta braclawskich Kozarów, który nabył Koraszowce w powiecie grodzieńskim, żonaty z Koszyłowiczówną (pierwszą żoną), z którą miał Kostię Kozara gospodarzącego potem na dobrach swej matki na braclawszczyźnie (Sawran, Paszkowce, Karaczowce, Besidki, Derenkowce, Oblin). Niewykluczone, że z tego pierwszego małżeństwa, Hrhiory miał oprócz Kostii (dobra sawrańskie), Bazylego i Maruszę Lisicyńskich (Lisicyńce i Koziary) oraz Semena Kozika (Owrocław) zaś pozostali międzyrzeckich Kozarów alias Sakowiczów lub Wysza von Naczkowicza, tj. Semena, Naczkę, Iwana, Hieronima/Jarosza i Saka) z drugiego małżeństwa z Oriską Sopotówną. Musiał po śmierci pierwszej żony Koszyłowiczówny ożenić się powtórną i przenieść z braclawszczyzny na Podlasie gdzie gospodarzył już jego bracia Wysz von Naczkowicz oraz Naca Sakowicz w Sakach (Szachach) i Doldże w dobrach białskich Ilinców, z których później Naca zostanie wieloletnim burmistrzem międzyrzeckim. Niewykluczone także że z Krzywońców pochodziła żona Nacy Sakowicza lub Wysza von Naczkowicza, którzy od rodowych Kozar zbarchyńskich nazywali się także Kozarowiczami i przez których włóki bojarские w Krzywońcach nazwano Kozarowymi. Hryń mógł być także stryjcem ww. Wysza i Naca. Naca/Nieca Sakowicz był najprawdopodobniej synem Stasa Saka (jgo syn nosi przydomek Ostasz Nieczkowicz a wnuki Ostaszowicz co wskazuje na dziada Stanisława), być może tożsamego z bojarzem litewskim Stanisławem Steckowiczem Gedroyciem Saką, synem Stepana Gregorowicza Gedroycia, który z kolei był synem Grigorego Naczowicza, syna Piotra Naczki Ginwitowicza herbu Doliwa, syna Kimunta Ginwila wywodzącego się z rodu Ginwitów – Giedroyciów. Jako Hrhiory Kozar nabył Koraszowce pow. grodzieński
- Hrehory ojciec Naczki Krzywońców (Hryń) to zapewne Hryhori/Hryc Saczowicz vel Szachowicz, w Międzyrzeczu żonaty w 1559 r. z Oriską Sopotówną, córką Nariyety Sopotowej i Jacka Sopoty [MP 1, pagina 14v], akta międzyrzeckie nie ujawniają potomstwa Hryca Sackowicza i Oriski. Żoną Hrhiorego była siostra rodzona Konstantego Koszyłowicza, zabitego przez Tatarów, Kozarowie wzięli całą majątność w Braclawkiem po Koszyłowiczach, J. Wolf, Kniazowie..., Hryń wzmiankowany 1532, jako ziemianin braclawski, miał okup za siebie w Biełgorodzie. Akty Wileńskiej komisji archeograficznej t. 23, akty chełmskiego sądu miejskiego s. 208, 210, 211. Akta w sądzie miejskim chełmskim dowodzą bliskich związków z Międzyrzeczczaną.
- Burmistrz Międzyrzecza 1558-1559.
- Andrzej 1560 MP zakup domu na Piszczance; 1591 Rejestr dóbr woźnickich Krzywońcy pole Kozarowce: Sieńko i Andrzej na jednej włóci bojarskiej w Krzywońcach razem, nie mają żadnych powinności, „wolni od wszelkiej dani, powinności, list mają, tylko dają dziesięć kop”.
- Relacja Fedora Netczuka, ok. 3 ćw. XIX w., tzw. „Teki Pleszczyńskiego”
- W Nieszkach dawnej wsi bojarskiej (dziś Mieszki koło. Woźników), były w 1591 r. 3 włóki, z których tylko jedna jeszcze bojariska. Pamiętamy, że ojciec Lisa von Naczkowicza vel Kozarowicza (zapisywanego jako Levon) zapisany był w 1560 r. jako von Matiej Wysz Nieczkowicz. Prawdopodobnie chodziło o nazwę odmiejsową z Nieszów/Nieczków. Wieś ta musiała przyjąć nazwę od nazwy rodowej Nieczków – Kozarowiczów. ok. poł XVI w. W 1591 r. na włóci bojarskiej byli: „Wołosz Chryczenia z Andreim, bojarowie putni, z listy biegacz, od inszego wolni y od powinności wolny.”
- We wsi Dziecióły za Woźnikami: Koziarukcz miał trzy czwarczyny, a Iwan Koziar pół włóki. Koziarukcz to pewnie syn ww. Iwana Koziaara, zaś Iwan Koziar to prawdopodobnie Iwan Kozar vel Sackowicz z Międzyrzecza [1, pagina 2v, 45], [9, pagina 76].
- Andrzej 1560 MP zakup domu na Piszczance; 1591 Rejestr dóbr woźnickich Krzywońcy pole Kozarowce: Sieńko i Andrzej na jednej włóci bojarskiej w Krzywońcach razem, nie mają żadnych powinności, „wolni od wszelkiej dani, powinności, list mają, tylko dają dziesięć kop”.
- Relacja Fedora Netczuka, ok. 3 ćw. XIX w., tzw. „Teki Pleszczyńskiego”
- Ihnat syn Naczki z Krzywońców 1591 najprawdopodobniej występuje także w Międzyrzeczu jako Ihnat Kozłowicz/Ihnat Kosolhaw 1559 r. [MP 1, pagina 11, 11v, 68].
- Syn Iwana w MP 1, 1560
- MP 1, 1560, 1563

PROTOPLAŚCI PODLASKICH NETCZUKÓW

Odnaleźliśmy miejsce, z którego przybył Andrzej Kozarowicz de Krzywośnity gdy w 1560 r. nabył od Wawrzyńca Wszywa dom w Międzyrzecu.

Ustaliliśmy, że wzmiankowane w księgach miejskich przy przodkach miejsce pochodzenia – de Krzywosniety/Krzywosnieczi (z Krzywośnitów) - to ponad wszelką wątpliwość Krzywośnity zwane Krzywośnikami. Wieś zlokalizowana niedaleko Huszlewa w dobrach klucza woźnickiego, dawniej należała także do właścicieli Międzyrzeca (Chamcowie, Nasutowie, Zabrzezińscy, Iliniczowie). Dobra Huszlewskie mogą dodatkowo wiązać przodków Netczuków z Janem Zabrzezińskim i Anną Nasutową oraz Iliniczami krewnymi litewskich Naczuków, od których mieliby wywodzić się protoplaści Netczuków. Tak samo własność pola Sakoskiego – części wsi Szachy (przed 1586 w dobrach białskich Iliniczów) wiązać mogła część rodu z Iliniczami.

W 1591 r., czyli 31 lat po zakupie przez Andrzeja Kozarowicza de Krzywośnity domu na Piszczance w Międzyrzecu [1], Mikołaj Kiszka spisał Inwentarz ich dóbr woźnickich, zapisany do ksiąg ziemskich drohickich [4], który wymienia szczegółowo mieszkańców Krzywośnitów i całych dóbr. Oprócz Krzywośnitów przyjrzelśmy się innym wioskom bojarskim w dobrach woźnickich i tym gdzie występują nazwiska naszych przodków. Żyjąc tam musieli wchodzić w relacje, choćby małżeńskie, z mieszkańcami innych miejscowości.

Krzywośnity (dawn. także Krzywośniety, Krzywośnietki [A] i Krzywośniki 1577, 1591 [4], 1795 [2], 1801-1804 [3]) to ruska wieś bojarska. W 1591 r. liczyła jeszcze półtorej włóki zaciągłej bojarskiej [0], wolnej od wszelkich danin, co było dla właścicieli całych dóbr mało korzystne ekonomicznie. Już w 1591 r. tylko część wsi bojarskich była zaciągła. Ustępowały na rzecz kmieci i chłopów. Włóki wolne od wszelkich powinności stanowiły domenę raczej bojarów-ziemian (także pancernych) niż bojarów-sług, do jakich zaliczano bojarów putnych.

W Krzywośnitach w 1591 r. było 6,5 włóki ziemi, z czego już tylko półtorej włóki dzierżyli bojarzy, zapewne na skutek odstępowania z włości bojarskich i migracji ich wolnych mieszkańców w inne tereny. Półtorej włóki bojarskiej w Krzywośnitach nazywało się Kozarowymi. Dowodzi to że należały do jednej rodziny. Całą włókę dzierżyli wówczas Sieńko (tzn. Semen) i Andrzej „*wolni od wszelkiej dani, powinności, list mają, tylko dają dziesięć kop, tamże Ichnat Maczkow* [Ignacy Maćków, Maćków nie jest właściwym patronimikiem dla Rusinów, dlatego należy domniemywać że chodziło o Ihnata Naczukowa] z Maczkiem Chryniowem [Maćko Hryniów, raczej Naczko Hryniów, tzn. syn Hrynia, czyli Hrihorego] z *pół włóki nie dają nic, wedle powinności i inszych, ani robią, tylko złotych polskich osiem dają*” [4].

Mamy zatem w Krzywośnitach następujących Kozarowiczów:

- Andrzeja i Semena, ojciec i syn lub bracia,
- Naczko syn Hrehorego, Ihnat syn Naczki.

Andrzej z Krzywośnitów z 1591 r. to najpewniej ten sam Andrzej Kozarowicz, który zakupuje dom na Piszczance w Międzyrzecu w 1560 r., brat lub syn Semena [1]. Semen to najpewniej Semen Netczuk¹⁵ opisany ze swym rodem w relacji „*sędziwego Fedora Netczuka*” spisanej w 2 poł. XIX w. przez ks. Adolfa Pleszczyńskiego, w tzw. Tece Pleszczyńskiego, a przekazanej nam przez Jacka Górkę [7]. Wg tego niepotwierzonego przekazu Semen był bojarem

15 Nazwisko przypisane mu przez potomnych w II poł. XIX w. jako relacja. Nie koniecznie musiało mieć taką formę u Semena.

zbaraskim, jednym z 18 bojarów z dóbr zbaraskich, którzy osiadli w Międzyrzeczu. Być może relacja ta po tylu wiekach była nieścisła. Możliwe że chodziło nie tylko o Zbaraskich, którzy zapisali się w pamięci ludności ruskiej jako fundatorzy trzech cerkwi, urządzający dobra na nowo i kolonizujący Rusinami ze swych dóbr. Przekaz można rozciągnąć na Iliniczów z sąsiednich dóbr bialskich lub Zabrzezińskich. Semen miał być żonaty z „*kniahynią Anną/Anastazją z Ostroga*”, miał syna Fedora Semenycza.

Semen może być również tożsamy z innymi osobami w Międzyrzeczu w źródłach sądowych miejskich:

- najprawdopodobniej jako Sak Kossoha, ławnik międzyrzecki w 1571 r. [1, pagina 203v] ojciec wielu gałęzi Sakowiczów-Nacczuków. Być może ma związek z mieszczaninem w Knyszynie: „*Szak Kozłocz w 1577 r. z pola przy ul. Starodwornej płaci 1 gr podatku, a z domu przy ul. Grodzieńskiej strona druga - 4 gr. Prz ul. Szpitalnej 1 gr. od pola płaci Haczko*”. [8] Knyszyn jest bliżej Suraza należącego do ks. Zbaraskich.

- możliwe że jako Mina/Menas burmistrz Międzyrzecki od 1559 r. [1].

Pole Saka Kossohy i Lisa von Niczkowicz vel Kozarowicz w Międzyrzeczu wg akt sądowych miejskich nazywa się Kozyarowe, tzn. tak samo jak w Krzywośnitach włóki bojarskie, tak też najpewniej się przezywali, zapewne od miejsca pochodzenia, podobnie jak inni osadnicy. Przewiska te miały wówczas charakter odmiejscowy z czego z czasem powstawały nazwiska szlachty i mieszczan. Nie było to jednak jedyne nazwisko jakiego używali. Stosowali zamiennie patronimiki i nazwy rodowe.

Międzyrzeccy Kozarowicze byli bojarami na co wskazuje zarówno partykuła von (Le von (!) Kozarowicz, von Niczkowicz, von Naczkowicz) jak i fakt, że nazwano pole ich nazwiskiem oraz to, że wielu członków tej rodziny zakupuje od razu po jednej włóce ziemi miejskiej. Późniejsze akta podają imię Lysa von Naczkowicz jako Levon, czyli Lewoń¹⁶ Kozar/Kozarowicz, ale pierwszy akt w którym występuje, ewidentnie wskazuje na partykułę von przy N(H)aczkowicz pisaną oddzielnie i występującą przed imionami ojca i stryja Lysa/Le: von Matiae WyszNiczkowicz. W jednym akcie trzy oboczności jednej nazwy rodowej, ewidentnie od Naczko i od Nieszków (wieś Nieszki, k. Woźników, obecnie Meszki) gdzie także żyli bojarzy w dobrach woźnickich, o czym dalej. Wiemy że Le von Naczkowicz, Lys von Kozarowicz i Lewon Kozar [1]to jedna i ta sama osoba w różnych aktach Międzyrzeckich, ponieważ występują w nich ci sami krewni, tzn. siostra Ziemija o dość unikalnym w Międzyrzeczu imieniu. Imię brzmiało prawdopodobnie Lis/Lys/Lie/Le z partykułą von oraz nazwiskiem Kozar/Kozarowicz/Naczkowicz. Potwierdza to także patronimik dzieci Le von Kozarowicza – Lisienic [1, pagina 180v], Lyszczyc [1, pagina 111], Lisowic [9, pagina 15v], co przeczy imieniu Lewoń błędnie zapisywanemu przez kolejnych pisarzy miejskich.

Wracając do krzywośnickich bojarów, Naczko syn Hrehorego w 1591 r., to zapewne pozostały w Krzywośnitach Kozarowicz, który ma w Międzyrzeczu kuzyna Ostasza Niczkowicza. Naczko to nazwa rodowa i imię. W Międzyrzeczu pierwszym Naczka był burmistrz Naca/Nieca 1558-1559 [1]. Naczko międzyrzecki jest zapewne stryjem krzywośnickiego Naczki Hrehorowicza.

Hrehory ojciec Naczki Krzywośnitów (Hryń) to zapewne Hryhori/Hryc Saczowicz vel Szachowicz, w Międzyrzeczu żonaty w 1559 r. z Oriską Sopotówną, córką Nariyvety Sopotowej [1, pagina 14v].

Ihnat syn Naczki z Krzywośnitów 1591 najprawdopodobniej występuje także w Międzyrzeczu jako Ihnat Kozłowicz w 1559 r.[1, pagina 11, 11v, 68].

Z czasem musieli wżenić się do innych w wsi. Odnajdujemy Kozarów w następujących miejscowościach dóbr woźnickich w 1591 r.:

We wsi Dziecioły za Woźnikami: Koziarkucz miał trzy czwarcizny, a Iwan Koziar pół włóki. Koziarkucz to pewnie syn ww. Iwana Koziara, zaś Iwan Koziar to prawdopodobnie Iwan Kozar vel Sackowicz z Międzyrzeca [1, pagina 2v, 45], [9, pagina 76].

W Nieszkach dawnej wsi bojarskiej (dziś Meszki koło. Woźników), były w 1591 r. 3 włóki, z których tylko jedna jeszcze bojarska. Pamiętamy, że ojciec Lisa von Naczkowicza vel Kozarowicza (zapisywanego jako Levon) zapisany był w 1560 r. jako von Matiej Wysz Niczkowicz. Prawdopodobnie chodziło o nazwę odmiejscową z Nieszków/Nieczków. Wieś ta musiała przyjąć nazwę od nazwy rodowej Nieczków – Kozarowiczów. ok. poł XVI w. W 1591 r. na włóce bojarskiej byli: „*Wołosz Chryczenia z Andreiem, bojarowie puthni, z listy biegapcz, od inszego wolni y od powinności wolny.*”

Kategoria bojarów putnych [16] przypisana była do wsi i włók tamtejszych, a nie do osób tam gospodarzących. Wołosz to inny syn ww. Hrehorego, brat Naczki z 1591 r., którego w Międzyrzeczu nie widzimy, a Andrzej to znany z Międzyrzeca i Krzywośnitów Andrzej Kozar.

Nie wykluczone, że potomstwo ww. Kozarowiczów widać we wsiach kmiecych i czynszowych, gdzie mogło się wżenić. Nie mieli wiele ziemi w dobrach woźnickich, dlatego zakupowali grunty miejskie w Międzyrzeczu.

Od imienia Kozar dali nazwy:

- włókom bojarskim we wsi Krzywośniki (Krzywosnity) – pole Kozarowe

- wsi bojarskiej Nieszki (Meszki) od imienia i nazwy rodowej Nieczko,

- polu koziarowemu w Międzyrzeczu,

Od imienia Sak – nazwy rodowej dali nazwę:

- wsi Szachy i polu sakoskiemu od imienia Sak i patronimików Sakowicz/Szachowicz.

W dobrach woźnickich znajdują się w 1591 r. zaledwie w liczbie 8 osób. W Międzyrzeczu zaś w latach 1558-1565 jest ich już kilku.

Lis von Kozarowicz, znany także jako Le von Dolhosycz, jako ławnik miejski międzyrzecki w 1561 r. [1, pagina 49v, 61v, 100, 125, 203v] dzierży pola w Dołdze (pole sakowskie, później wieś Szachy), należącej wówczas do Iliniczów z Białej. Zarzuca jako ławnik nazwisko Kozar i używa nazwiska Dołhosycz co sugeruje, że nabył tam pole ok. 1560 r.

Jeśli chodzi o status społeczny to w Krzywośnitach na włókach zaciągłych Sienko i Andrzej Kozarowie ewidentnie mają list z przywilejem (skoro list to wydany przez zewnętrznego względem terenu - możnowładcę) w 1591 r. Biorąc pod uwagę liczbę Kozarów w dobrach woźnickich można czas ich przybycia tam na ok. 1530-1550, potwierdzałby to także fakt posiadania oryginału pisemnego przywileju w drugim pokoleniu. Pozostaje pytanie kto go wydał i komu. Jeśli osiedli w Krzywośnitach (Huszlew) to wydawcą przywileju mógł być właściciel tych dóbr ok. 1530-1550. Mogli to być Zabrzezińscy i Zbarascy. 1547 r. to początek działalności Stefana Zbaraskiego w dobrach międzyrzeckich, które wniosła mu w posagu Anna z Zabrzezińskich.

Z Zabrzezińskimi łączą się zarówno Ilinicze jak i Zbarascy. Za zgodą Iliniczów Kozarowicze mogli nabyć pole sakoskie w Dołdze w dobrach bialskich ok. 1560 a ok. 1547 już w dobrach woźnickich Zabrzezińskich.

Poszukując miejsca pochodzenia protoplastów wzięliśmy pod uwagę:

- nazwy rodowe z Międzyrzecza i Krzywosnitów (Naczko, Sakowicz, Ostaszowicz),

- nazwy odmiejscowe i właściciele dóbr które zamieszkiwali (Koziary, Kozarowicze, Nieszki, Szachy, Zabrzeziscy, Ilinicze, Zbarascy),

- ciążenie Kozarowiczów z okolic Woźnik ku Międzyrzecowi,

- procesy kolonizacyjne we wsiach bojarских Podlasia,

Można domniemywać, że list z przywilejem wydano w dobrach Zbaraskich dla bojarów ze wsi Koziary i Lisiczyńce we włości nowozbaraskiej niedaleko Ożhowiec i Toków. Zatem nazwa odmiejscowa Kozar została przyniesiona do Krzywosnitów i do Międzyrzecza. Podstawową nazwą rodową jest często występujące imię Naczko, które w końcu u potomków Nieczki Ostaszowicza, dało nazwisko Netczuk. Saka to także nazwa rodowo-miejscowa, która wiąże nas z Naczkami, wszag Sangaw, Saka Naczko, to imiona litewskich Doliwitów.

Nadal będziemy poszukiwać w księgach sądowych ziemskich i grodzkich oblaty lub śladów przywileju dla naszych przodków Kozarowiczów. Być może gdzieś się zachowały choćby wzmianki, może gdzieś w księgach miejskich, gdzie znajdujemy pojedynczych Kozarów (Knyszyn, Ratno i in.). Rozszerzone pole badawcze obejmuje także archiwa i spuścizny po Kiskach, Iliniczach, Zbaraskich, Zabrzezińskich.

Pozostaje zatem kwestia pokrewieństwa z pseudokniaziami (jak pisze o nich Wolf [10]) Kozarami z braclawskiego [14] [15], gdzie posiadali rozległe dobra nad Sawranem w XVI i XVII w. Rulikowski [11] i niektórzy ruscy autorzy tamtejszym Kozarom przypisują kniaziewskie pochodzenie [12] [13]. Być może tak jak z potomkami Naczki Ginwiłowicza, wszak Ginwiłowie to ród o kwestionowanym kniaziewskim pochodzeniu od ósmego, najmłodszego, syna księcia Giedymina.

Źródła:

[A] Atlas historyczny Polski, Instytut Historii PAN, <https://atlasfontium.pl/wyszukiwarka-miejscowosci/>

[0] Inwntarium Wozniki capitaneeni Drocgicensis, w: *Źródła dziejowe*, T. 6 Podlasie, cz. 1, 1908, s. 180-181.

[1] Księgi miasta Międzyrzecza Podlaskiego, księga nr 1 Acta advocatialia et proconsularia, [1558 – 1574]

[2] Mappa szczegulna woiewodztwa podlaskiego, Karol de Perthees, 1795

[3] West Galizien 1801-1804, Josephinische und Franziszeische Landesaufnahme, Österreichisches Staatsarchiv,

[4] Inwentarium Wozniki, capitaneatus Drohiciensis, 12.10.1591, z ksiąg Drohickich ziemskich 1591, nr 10114 p. 821, w: *Akty izdawajemyje Wilenskoju Archeograficzekoju Kommissijeju*, t. XIV, *Inwentari imianij XVI-go stoljatija*, Wilna 1888, s. 400-406, oryginał ksiąg ziemskich drohickich z lat 1584-1610 przechowywany Rosyjskim Państwowym Archiwum Akt Dawnych

[7] Z Tek Adolfa Pleszczyńskiego, "O osiadłych rodzinach międzyrzeckich", odpis od Jacka Górki

[8] *Źródła dziejowe*, T. 6 Podlasie, cz. 1, 1908, s. 162, 168, 165

[9] Księgi miasta Międzyrzecza Podlaskiego, księga nr 2 Akta miejskie urzędu zupełnego, [1600– 1618]

[10] Kozar, w: J. Wolf, *Kniaziewie litewsko-ruscy od końca XIV w.*, 1895, s. 662

[11] E. Rulikowski, *Przed kilkuset laty, Braclawszczyzna, w: Kwiaty i owoce*, red. I. Trusiewicz, Kijów, s. 307

[12] Genealogia rodu Lewkowskich, Walewski-Lewkowskich z okolic Owrucza, jako gałęzi Niemirowiczów od Iwana Kozaryna Rezanowicza<https://uk.wikipedia.org/.../%D0%9B%D0%B5%D0%B2%D0%BA%D1...>

[13] <https://sites.google.com/site/slahtavkl/Altavet/k/kozari>

[14] *Źródła dziejowe*, t. XX, Ziemie ruskie – Ukraina (Kijów-Braclaw), 1894, s. 24, 41, 70, 76, 179

[15] Kozarowie, w: A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 12, s. 46

[16] A. Wyrobisz, *Studia o kulturze i społeczeństwie w nowożytnej Europie*, 2013, s. 185-186

[17] L. Dacewicz, *Imiona w strukturze nazwisk dawnych mieszkańców polsko-litewsko-wschodniosłowiańskiego pogranicza jako fakt kulturowy*, s. 272, w: [w:] *Pogranicza Kresy Wschód a idee Europy*, red. J. Ławski, Białystok, s. 267–280.

[18] Księgi grodzkie drohickie - Seria II nr 5, Acta terrestria [?] Lublinsensia decretorum: b.d. [1586?]. Acta castrensia Drohiciensia relationum: 1586.12.19.-1587.01.06, http://agadd2.home.net.pl/metrykalia/1_89_0_2/album/5/index.html

[19] <https://studfile.net/preview/1848718/page:14/> <https://infopedia.su/7x9402.html> <https://naurok.com.ua/istoriya-ukra-ni-z-naydavnishih...>

,